УДК 616.314-053.2-378.147
https://doi.org/10.31071/promedosvity2021.01.033

ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ РОЗДІЛУ «ВРОДЖЕНІ ВАДИ РОЗВИТКУ ОБЛИЧЧЯ» НА КАФЕДРІ ДИТЯЧОЇ ХІРУРГІЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ

Д-р філософії Ю. В. Попело

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава, Україна

Першочерговим завданням вищої медичної освіти України нині є забезпечення закладів охорони здоров'я конкурентоспроможними кадрами з фундаментальними знаннями. Компетентна складова здобувача вищої освіти передусім передбачає впровадження оновлених підходів до навчального процесу.

Під час вивчення компоненти «Дитяча хірургічна стоматологія» тема «Вроджені вади розвитку обличчя» є однією зі складних для сприйняття, але вельми важливою. Як доводить досвід, труднощі виникають саме в засвоєнні практичного матеріалу. З огляду на це, метою нашої роботи була оптимізація викладання дисципліни «Дитяча хірургічна стоматологія», спрямована на формування компетентнісної складової у здобувачів вищої освіти.

У вивченні цієї теми насамперед слід акцентувати увагу на актуальності проблеми. Окрім того, з метою поглибленого засвоєння матеріалу в процесі практичного заняття ми застосовували інтерактивні методи навчання: мозкові атаки, кейс-метод, презентації, рольові та ділові ігри.

Для систематизації теоретичних знань студентів, отриманих на практичному занятті з зазначеної теми, викладається лекційний матеріал, зміст якого науково обґрунтований і доповнений мультимедійною презентацією.

Для забезпечення балансу між теоретичною та практичною частинами підготовки здобувача вищої освіти на базі кафедри створено обласний діагностично-консультативний центр для дітей зі вродженими та набутими вадами розвитку обличчя, досвід і напрацювання якого є додатковим джерелом методологічного забезпечення навчального процесу.

Наведені нами дані та методики викладання, спрямовані на отримання необхідних знань і практичних навичок здобувачами з вивчення теми «Вроджені вади розвитку обличчя», свідчать про перспективність їх упровадження й дають змогу додатково створити базові передумови для подальших пошуків з оптимізації навчального процесу для формування компетентностей відповідно до освітньо-професійної програми.

Ключові слова: *освітній процес, дитяча хірургічна стоматологія, здобувачі вищої освіти.*

Ключовим завданням вищої медичної освіти України на сучасному етапі є забезпечення закладів охорони здоров'я передусім конкурентноспроможними кваліфікованими кадрами з фундаментальними знаннями та практичними навичками. Окрім того, це передбачає формування світогляду майбутнього фахівця як особистості, вмотивованої до вдосконалення своїх професійних якостей та здатністю до постійного безперервного підвищення кваліфікації [1].

Реалізація напрямів реформування вищої освіти України в умовах інтеграції в Європейський освітній простір базується на компетентностях і результатах навчання. Формування компетентностей передбачає впровадження оновлених підходів і методів до проведення навчального процесу. Тоді як трактування результатів навчання ґрунтується на тому, що має знати й уміти продемонструвати здобувач вищої освіти після завершення навчання з модуля чи дисципліни [1, 2].

Викладання дисципліни «Дитяча хірургічна стоматологія» згідно з освітньо-професійною програмою за спеціальністю 221 «Стоматологія» спрямоване на формування в студентів

інтегральної, загальних та фахових компетентностей. Так, спеціальні (фахові) компетентності передбачають спроможність: збирати медичну інформацію про пацієнта, аналізувати клінічні дані; інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень; діагностувати; визначати раціональний режим праці, дієти, відпочинку пацієнтів під час лікування різних захворювань щелепно-лицевої ділянки; визначати тактику їх ведення, особливо з супутніми соматичними захворюваннями; виконувати відповідні маніпуляції; визначати тактику, методи та надання екстреної медичної допомоги; оформлення нормативної медичної документації; опрацювання державної, соціальної та медичної інформації [2].

Питання етіології, патоґенезу, статистичних даних, класифікації, клінічних проявів, діагностики, методів хірургічного лікування, комплексної реабілітації дітей зі вродженими вадами розвитку обличчя вивчають відповідно до тематичного плану здобувачі вищої освіти на 5 курсі Модуль 2 і, як доводить досвід, під час опрацювання цієї теми виникають значні складнощі в засвоєнні практичного матеріалу на шляху формування компетентностей, що й зумовлює актуальність нашої роботи.

Мета роботи — оптимізувати викладання компоненти «Дитяча хірургічна стоматологія» з метою формування програмних компетентностей у здобувачів вищої освіти.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Навчання на кафедрі дитячої хірургічної стоматології реалізується відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Українській медичній стоматологічній академії». Викладання матеріалу з компоненти «Дитяча хірургічна стоматологія» здійснюється українською й англійською мовами та підпорядковується загальній структурно-логічній схемі, яка містить традиційні й інноваційні методи навчання, рекомендовані для вищої школи [3, 4].

Так, із переліку традиційних технологій на кафедрі використовується практичне заняття, в структурі якого превалює самостійна робота та лекція. Інноваційні підходи втілюються у формі інтерактивних (мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ділові ігри) та дистанційного методів навчання.

Опрацювання розділу «Вроджені вади розвитку обличчя» здійснюється виконанням поставлених викладачем завдань насамперед у формі практичного заняття, яке передбачає детальний розгляд окремих теоретичних положень із метою формування умінь і практичних навичок у здобувачів вищої освіти. Методично заняття забезпечене силабусом із компоненти «Дитяча хірургічна стоматологія», тематичним планом, переліком ситуаційних і тестових завдань, рекомендованою навчально-методичною літературою, унаочненнями й інформаційними засобами.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Передусім на початку практичного заняття акцентується увага на тому, що вроджені вади розвитку обличчя й досі є доволі поширеними нозологічними формами вродженої патології, частота якої, за даними ВООЗ, становить 0,6–1,6 випадків на 1000 новонароджених зі стійкою тенденцію до збільшення їх кількості та тяжкості клінічних проявів. Так, серед усіх випадків уроджених розщілин обличчя до 48 % складає поєднання розщілини губи та піднебіння, 35 % припадає на розщілину піднебіння, тоді як розщілину тільки губи спостерігають у 17 %. Окрім того, нині зареєстровано понад 700 синдромів, які також супроводжуються розщілинами обличчя [3].

Звернімо увагу на те, що всупереч наявним численним методикам реконструктивних операцій з усунення вроджених вад розвитку обличчя, їх кінцевий результат часто не найліпший. Насамперед це зумовлене неправильним вибором оптимального варіанта хірургічного втручання, недотриманням послідовності виконання етапів, наявністю в пацієнтів фонової поліорганної патології, що загалом створює підґрунтя для обтяженого перебігу післяопераційного періоду та формування залишкових дефектів. Така невтішна ситуація потребує постійного пошуку шляхів покращення кінцевого результату комплексного лікування, удосконалення алгоритму обстеження з обов'язковим прогнозуванням ступеня вірогідності народження дітей із цією патологією в сім'ях з обтяженим анамнезом у медико-генетичних консультаціях [3].

Із метою якісного й поглибленого засвоєння матеріалу з зазначеної теми в процесі теоретичної складової практичного заняття широко застосовуються інтерактивні методи навчання: мозкові

атаки, кейс-метод, презентації, рольові та ділові ігри. Для оптимізації форм навчання, підвищення інформативності та полегшення сприйняття змісту цієї теми нами адаптований і успішно використовується кейс-метод, який передбачає обговорення та розбір конкретних клінічних випадків із висвітленням проблемності питання поєднано з базою теоретичних знань, отриманих на інших компонентах (пререквізити). Розроблені на кафедрі кейси подаються у варіантах для кожного студента та містять блок завдань з інформацією, доповненою фотоматеріалом із архіву кафедри та запитаннями, на які необхідно дати відповідь. Функціональне навантаження кейс-методу в цьому випадку передбачає формування в здобувачів навичок діагностики, обґрунтування клінічного діагнозу та планування термінів і методів комплексного лікування й реабілітації дітей зі вродженими вадами обличчя. Окрім того, він створює можливість для розвитку й удосконалення всіх видів спеціальних компетентностей, передбачених освітньою програмою в межах компоненти «Дитяча хірургічна стоматологія» [2, 3].

Із метою систематизації теоретичних знань студентів, отриманих на практичному занятті з зазначеного розділу дитячої хірургічної стоматології, проводиться викладання лекційного матеріалу, зміст якого науково обґрунтований, систематизований і доповнений мультимедійною презентацією з ілюстрацією архівними фотоматеріалами тематичних пацієнтів на різних етапах лікування. За нашими спостереженнями, поєднання методів, зокрема вербального, на практичному занятті з теоретичним форматом лекції та мультимедійною презентацією, тобто традиційних і інтерактивних, у 72 % здобувачів підвищує мотивацію та здатність до засвоєння матеріалу.

Для забезпечення балансу між теоретичною та практичною частинами підготовки здобувача на базі нашої кафедри функціонує обласний діагностично-консультативний центр для дітей зі вродженими та набутими вадами розвитку обличчя. Його неоціненний досвід і напрацювання є додатковим джерелом методологічного забезпечення навчального процесу з цього питання. До складу центру входять: хірург-стоматолог, ортодонт, терапевт-стоматолог, на кожного із яких покладено відповідний обсяг роботи за професійним напрямом. За таких умов студенти мають змогу бути присутніми на оперативних втручаннях та зрозуміти важливість комплексного підходу до проведення необхідних заходів у пацієнтів із цією патологією. Анкетування, проведене викладачами кафедри щодо корисності такого практичного досвіду, виявило усвідомлення проблеми та підвищення зацікавленості до теми заняття у 86 % здобувачів.

Методика проведення практичного заняття може бути різноспрямованою. Одним із прийомів, який застосовується нами під час розбору різновидів пластичних оперативних втручань, базується на постійній підтримці мотивації до подальшого пошуку правильних рішень із поступовим збільшенням складності завдань.

Необхідно зазначити, що лише на кафедрі дитячої хірургічної стоматології здобувачі вищої освіти можуть набути практичного досвіду, спостерігаючи й за соціальним супроводом таких пацієнтів, адже часто такі діти перебувають під наглядом Полтавського центру соціальної служби для сім'ї та молоді. Це має значний вплив на формування в студента людяності, співпереживання, ініціює процес оволодіння морально-деонтологічними аспектами медичного фахівця та принципами фахової субординації, які конче необхідні в таких ситуаціях. Окрім того, на нашу думку, це сприяє усвідомленню відповідальності як особистості та фахівця за долю дітей зі вродженими вадами розвитку обличчя на всіх рівнях медичної і соціальної реабілітації.

Важливим є той факт, що освітній процес на кафедрі, окрім теоретичних і практичних складових, передбачає індивідуальний підхід до навчання кожного студента, зважаючи на його характерологічні особливості, інтелектуальні можливості, креативність, темперамент, які є одними із необхідних складових на шляху до отримання вищої освіти.

ВИСНОВКИ

Практичне заняття в структурі вищої медичної освіти є основною за навантаженням складовою, формуючи спрямоване на розширення та деталізацію отриманих знань під час лекцій та самостійного опрацювання матеріалу з метою вироблення вмінь і практичних навичок, провідником і організатором якого є викладач. Вдале поєднання традиційних та інноваційних методів навчання під час викладання компоненти «Дитяча хірургічна стоматологія» реалізацією дидактичного принципу зв'язку теорії з практикою може забезпечити формування необхідних

компетентностей у здобувача, які задовольнятимуть потреби роботодавця.

Проаналізований перелік складових освітнього процесу, які впроваджуються на кафедрі дитячої хірургічної стоматології, створює *перспективний* напрям стосовно подальшого вдосконалення методів навчання в межах реформування вищої медичної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*, 2014. № 37–38. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.

2. Медико-соціальна реабілітація дітей з природженою патологією обличчя / А. Г. Гулюк та ін. *Вісник стоматології*, 2015. № 2. С. 54–60.

3. Особливості професійного становлення іноземних студентів у процесі вивчення дисципліни «дитяча хірургічна стоматологія» / П. І. Ткаченко та ін. *Світ медицини та біології*, 2013. № 2. С. 177–180.

4. Практична спрямованість освітнього процесу як запорука якості освіти / В. І. Ільченко та ін. Актуальні питання контролю якості освіти у вищих навчальних закладах: матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю. Полтава, 2018. С. 102–104.

СОЧЕТАНИЕ ТРАДИЦИОННЫХ И ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ РАЗДЕЛА «ВРОЖДЕННЫЕ ПОРОКИ РАЗВИТИЯ ЛИЦА» НА КАФЕДРЕ ДЕТСКОЙ ХИРУРГИЧЕСКОЙ СТОМАТОЛОГИИ

Д-р философии Ю. В. Попело

Первоочередной задачей высшего медицинского образования Украины на сегодня является обеспечение учреждений здравоохранения конкурентноспособными кадрами с фундаментальными знаниями. Компетентная составляющая соискателя высшего образования прежде всего предусматривает внедрение обновленных подходов к учебному процессу.

При изучении дисциплины «Детская хирургическая стоматология» тема «Врожденные пороки развития лица» является одной из сложных для восприятия, но весьма важной. Как показывает опыт, трудности возникают именно в усвоении практического материала. Учитывая это, целью нашей работы стала оптимизация преподавания дисциплины «Детская хирургическая стоматология», направленная на формирование компетентностной составляющей у соискателей высшего образования.

При преподавании темы в первую очередь следует акцентировать внимание на актуальности проблемы. Кроме того, с целью углубленного усвоения материала в процессе практического занятия мы применяли интерактивные методы обучения: мозговые атаки, кейс-метод, презентации, ролевые и деловые игры.

Для систематизации теоретических знаний студентов, полученных на практическом занятии по данной теме, излагается лекционный материал, содержание которого научно обосновано и дополнено мультимедийной презентацией.

Для обеспечения баланса между теоретической и практической частями подготовки соискателя высшего образования на базе кафедры создан областной лечебно-консультативный центр для детей с врожденными и приобретенными пороками развития лица, опыт и наработки которого являются дополнительным источником методологического обеспечения учебного процесса.

Приведенные нами данные и методики преподавания, направленные на получение необходимых знаний и практических навыков соискателями при изучении темы «Врожденные пороки развития лица», свидетельствуют о перспективности их внедрения, позволяя дополнительно создать базовые предпосылки для дальнейших поисков по оптимизации учебного процесса для формирования компетентностей в соответствии с образовательно-профессиональной программой.

Ключевые слова: *образовательный процесс, детская хирургическая стоматология, соискатели высшего образования.*